

Er vond die zaterdag in de *Queen's Hall* te Londen een bijeenkomst plaats die bedoeld was als een huldebetoon aan de vorstin op haar zestigste verjaardag. Zij was niet aanwezig (prins Bernhard, die enthousiast toegejuicht werd, vertegenwoordigde haar) – wel zat het gehele kabinet-de Geer in de zaal. 'Diep medelijden had ik die middag', schreef Bolkestein later, 'met de man, voor de talloze Nederlanders daar bijeen nog steeds de minister-president, maar die zelf, met enkele ingewijden, wist, dat het einde van zijn taak gekomen was.'¹

Op zondag stelde Gerbrandy een kabinetsprogramma op: een samenvatting van de punten die hij bij zijn formatie mondeling te berde had gebracht.² Wij willen er slechts van vermelden dat er in stond, dat de regering met inzet van al haar krachten aan de oorlog zou deelnemen maar dat zij 'bij terugkeer in Nederland onvoorwaardelijk de portefeuilles ter beschikking stelt', en voorts dat punt e: 'Materiële zorg voor onze bevolking direct na de oorlog', op verzoek van van den Tempel gewijzigd was tot: 'Voorbereiding en organisatie van tijdens en direct na de oorlog aan onze bevolking te verlenen materiële hulp.'

Een dag later, maandag 2 september, berichtte Gerbrandy schriftelijk aan de koningin dat zijn formatie geslaagd was. Hij droeg de verschillende ministers voor (waarbij hij de namen van Bolkestein en Dijkhoorn verkeerd spelde) en kon daar spoedig het ontwerp-koninklijk besluit op laten volgen dat op woensdag 4 september gepubliceerd werd.³ Ter verklaring van de Geers heengaan werd daarin slechts gewezen op diens 'gezondheidstoestand' en die fictie werd door van Boeyen volgehouden toen hij op zaterdagavond 7 september voor Radio Oranje (dat op de 5de het regeringscommuniqué over de kabinetswijziging omgeroepen had) de Geer huldigde als 'de man aan wie van nature ingeschapen was, een eigen weg te gaan', man van 'onversaagdheid en onverzettelijke vasthoudendheid', 'een zeer bijzondere, zeer bekwame en onkreukbare figuur', 'hoogst begaafd', 'gaaf', 'wijs', begiftigd met 'de gave der zelfanalyse en der zelfkritiek' – het was alles in de situatie van het moment even overdreven als onwaarachtig.

En ook riskant. Want zonder dat wij ons willen verdiepen in de vraag in hoeverre de Geer in de zomer van '40 de hem door van Boeyen toegeschreven eigenschappen nog bezat, op één punt had van Boeyen zonder twijfel gelijk: het was de Geer nog steeds 'van nature ingeschapen, een eigen weg te gaan', en met overschrijding van de voor dit hoofdstuk geldende tijdgrens willen wij hem nu op die weg volgen.

¹ G. Bolkestein: 'Herinneringen en beschouwingen', p. 23. ² Tekst: *Enq.*, dl. II b, p. 237. ³ Tekst: a.v., p. 235.